

Universiteiten in ban van safe spaces en knuffelhondjes

Posted on 21 september 2019 by Sebastien Valkenberg

Vergeet diversiteit, universiteitsbestuurders hebben een nieuw Hoera!-woordje. Het speerpunt voor het nieuwe collegejaar is 'veiligheid. Dat wil, tussen twee haakjes, niet zeggen dat diversiteit op haar retour is. Het is alleen onnodig om zo hard op die trom te slaan als de afgelopen jaren. Met de aanstelling van verschillende 'diversity officers' is dat thema inmiddels verankerd in de organisatie. Dat geldt niet voor veiligheid. Nóg niet, want dat gaat veranderen.

De eerste klaroenstoot kwam van Mirjam van Praag, CvB-voorzitter van de Vrije Universiteit. Eind augustus, net voor de opening van het academische jaar stond ze in Elsevier Weekblad (28 augustus 2019) met een groot interview. Een stoet aan zachte waarden trok voorbij.

Het ging over het pluriforme karakter van de VU. De drang om bij te dragen aan de samenleving. Ruimte voor iedereen. Een beetje op je taalgebruik letten, lijkt de koers van de universiteit. Weliswaar is er 'de vrijheid om te kunnen zeggen wat je wilt,' aldus Van Praag, maar hoeveel is deze steunbetuiging aan het vrije woord

waard? ‘Je moet er wel voor zorgen dat anderen zich vrij genoeg voelen om iets terug te zeggen. En om je vrij te voelen, moet je je veilig voelen.’

De duivel zit ook hier weer in de details. Als het Van Praag nu ging om aantoonbare dreigingen weg te nemen. Dus: extra beveiligers of betere verlichting van de ongure hoekjes op de campus. Dat is niet zoals ze het bedoelt. Het veiligheidsgevóel, dat moet de VU vergroten.

De verschuiving naar de binnenwereld van studenten is een riskante ontwikkeling. Een diefstal of geweldpleging kun je meten, maar gevoel? Dat weerhoudt bestuurders er niet van om hun beleid op die vage categorie af te stemmen. Wie wil weten wat ons te wachten staat, houdt de Angelsaksische wereld goed in de gaten. Glazen bollen bestaan niet. Maar de Amerikaans universiteiten komen in buurt.

Sinds enkele jaren zijn daar bias reporting systems in opmars. Studenten worden aangemoedigd het te melden als ze vooroordelen ontwaren. Of ménen te ontwaren. Want, waarschuwt de Foundation for Individual Rights in Education (FIRE), die opkomt voor de vrije meningsuiting, een gevoel is voldoende voor studenten om elkaar en wetenschappelijk personeel aan te geven. Iets is een vergrijp als het als zodanig ervaren wordt. Daar valt nauwelijks nog tegenin te argumenteren.

‘Een verwende snol’

Of onze universiteiten ook meldpunten en kliklijnen opzetten, zal moeten blijken. Maar de veiligheidsobsessie heeft de oversteek naar hier al gemaakt. Luister naar het veranderende taalgebruik. Een paar jaar terug wilden universiteit ineens safe spaces zijn.

Begin 2018 zou kunstenares Kate Sinha op de Rietveld Academie komen spreken. Totdat de protesten van studenten en docenten losbarstten. Eerder had Sinha geageerd tegen een tentoonstelling in het Stedelijk Museum waar de bezoeker ‘geacht werd geïnteresseerd te zijn in de luie spinsels van een verwende snol, alleen omdat ze uit Zuid-Afrika komt, lesbisch en zwart is.’ Racistisch en seksistisch, vond men. De meest prestigieuze kunstacademie van het land ging mee in de boosheid en gelastte het optreden af. Het bestuur wilde een ‘safe learning environment’ voor iedereen.

Die kant wil Van Praag niet op, maar haar bezwerende woorden stellen nauwelijks gerust. ‘Het is zeker niet zo dat we een safe space willen creëren,’ zegt ze, waarna

er nog een schepje bovenop gaat. Integendeel, op de VU 'moet het er heftig aan toe kunnen gaan.' Mooie woorden, maar ook hol als het gevoel van veiligheid centraal staat. Vrijwel alles kan zorgen voor een benauwd gemoed. Het is vervolgens nog maar een kleine stap om die oorzaak uit te bannen.

De actiebereidheid lijkt helemaal groot aan de andere universiteit in onze hoofdstad. Hoe serieus de Universiteit van Amsterdamse (UvA) de studentenziel nam, bleek vorig jaar al. Toen introduceerde ze speciale puppy rooms voor wie een examen ingaat. Jonge hondjes moesten helpen om studenten te kalmeren. 'Het knuffelen met jonge hondjes zorgt voor een dalend cortisolniveau in je bloed en vermindert de studiestress.'

Hier is geen neurowetenschapper aan het woord, maar een medewerker van de universiteitsbibliotheek, die deze dienst aanbiedt.

Het advies aan studenten was om zich snel aan te melden; verwacht werd dat de 160 beschikbare plekken snel vol zouden zijn.

De dichter Lévi Weemoedt verbaast het niets. Universiteiten waren veranderd in kampen van orthodoxie, zei hij tegen in Algemeen Dagblad (17 augustus 2019). Het ontbreekt studenten aan eelt op de ziel. 'Je ziet ook dat jongeren voor een deel niet meer gewend zijn aan debatteren of zelf weerwoord te geven. Als zij worden tegengesproken moeten ze eerst een half uur knuffelen met een troosthond om op adem te komen. Van een andere mening.'

Wolventronie

Vorig collegejaar troosthonden en in 2019/'20? Door op de ingeslagen weg, valt te vrezen op basis van de rede waarmee rector Geert ten Dam het academisch jaar op 2 september opende. Die begin zo hoopvol. 'De universiteit is bij uitstek de plek voor de confrontatie met feiten en meningen die schuren of zelfs tegen de borst stuiten.' Eerste reactie: hier spreekt een hartstochtelijk pleitbezorger van het vrije debat. Maar dan volgen de afsluitende alinea's, waarin de rector een taskforce Versterken Sociale Veiligheid aankondigt.

Wat doet zo'n taskforce? Ze noemde als opdracht aan de Taskforce om grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. De 'affaire vorig jaar bij de rechtenfaculteit', toen een hoogleraar arbeidsrecht zich schuldig maakte aan seksuele intimidatie, lag nog vers in het gedrag. Niemand wil een herhaling van

zulke misdragingen.

Achter deze schaapskleren gaat een wolventronie schuil. Deze tronie toont zich in de Overzichtsnotitie Sociale Veiligheid, die eerder dit jaar verscheen. Het is moeilijk om daarin geen dwingende lijst met actiepunten voor de Taskforce te lezen. Op die lijst staat meer dan het uitbannen van intimidatie. Veel meer.

Zo belooft de UvA belooft een waaier aan trainingen, die je leert omgaan met culturele diversiteit. Ook mogen werknemers zich voorbereiden op anti-biastraningen. Maakt kennelijk niet uit dat de wetenschappelijke theorie erachter rammelt. Ook moet worden voorkomen dat studenten 'zich anders voelen of als anders worden aangesproken'. Dat is, staat er in de notitie, 'immers een belangrijke bron van gevoelde onveiligheid.'

Sleepnetcategorieën

Moet giftige discriminatie dan maar gewoon worden getolereerd? Dat is niet de conclusie. Het probleem is dat sleuteltermen ongedefinieerd blijven of subjectief worden ingevuld. Dat veiligheidsgevoel fungeert als sleepnetcategorieën. Je kunt er laakbare discriminatie mee aan de kaak stellen én sprekers mee weren die het mantra van verbinding en inclusiviteit onvoldoende uitdragen.

Een voorproefje daarvan kregen we vorig jaar al. De komst van de Canadese hoogleraar psychologie Jordan Peterson naar de UvA zorgde dagenlang voor rumoer. Dat vooruitzicht leidde tot maar liefste twee open brieven van tegenstanders. Het College van Bestuur moest 'officieel in het geweer' komen. Wat dit inhield, bleef vaag, maar het klonk onheilspellend. 'De UvA heeft als werkgever en universiteit,' aldus de open briefschrijvers, 'de verantwoordelijkheid om de veiligheid van staf en studenten te waarborgen.'

Peterson mocht gewoon komen, maar geldt dat ook voor toekomstige dwarsdenkers? De tekenen zijn ongunstig. De UvA werkt al aan protocollen voor veilige evenementen – en nee, die hebben niets te maken met voldoende nooduitgangen en de aanstelling van bedrijfshulpverleners die de regie nemen als het alarmsignaal klinkt. Toekomstige klachten vallen in vruchtbare aarde wanneer sociale veiligheid een speerpunt worden voor universiteiten.

Het plaatst de zelfverzekerde woorden van Van Praag in een ander licht. Hoe zei de CvB-voorzitter van de VU het ook alweer? Om je vrij te voelen, moet je je veilig

voelen. Het is precies andersom. Mensen gaan hun mond houden als ze weten dat ze worden gescand. Wie weet welke uitingen gelden als onveilig. Het slachtoffer is de vrije mening.